

Olofströms kommun

Rektorn vid Vilboksskolan

Beslut för grundskola

efter tillsyn av Vilboksskolan
i Olofströms kommun

Tillsyn i Vilboksskolan

Skolinspektionen genomför tillsyn i Olofströms kommun under våren 2013. Vid tillsynen besöker Skolinspektionen samtliga skolenheter i kommunen.

Vilboksskolan besöktes av Skolinspektionen den 29 maj 2013.

Fakta om skolan

Vilboksskolan i Olofströms kommun är uppförd på 1960-talet och har ett varierat upptagningsområde med såväl flerfamiljshus som villor. Skolan omfattar förskoleklass till och med årskurs 6 och har 207 elever, varav 117 också går på fritidshem. Grundsärskolans elever är integrerade i ordinarie grundskoleklass. På skolan finns också en så kallad asylklass, Lotsen, för elever som nyligen anlänt till Sverige och som under en begränsad tid får förberedande undervisning i årskurserna 1-6, innan de slussas ut i ordinarie klasser. Lotsen är lokalmässigt förlagd till Vilboksskolan men tillhör skolenheten Nordenberg 3, som leds av en annan rektor och därför bedöms i samband med tillsynen av den enheten.

Vilboksskolan har under innevarande läsår haft tre olika rektorer, varav den vid tillsynen tjänstgörande haft sin befattning bara drygt två månader. Inför nästa läsår ska en ny rektor tillträda.

Vad avser studieresultaten finns sådana från årskurs 3 för åren 2010, 2011 och 2012 i ämnena matematik och svenska. De visar en svagt sjunkande tendens med en andel elever som nått de nationella målen på 83 procent i matematik och 89 procent i svenska år 2012. För årskurs 5 redovisas resultat i engelska, matematik och svenska för åren 2009 och 2010. Sistnämnda år nådde 88 procent av eleverna målen i engelska, 93 procent i matematik och 96 procent i svenska, vilket i alla tre fallen innebär förbättringar jämfört med året innan. Dessutom redovisas måluppfyllelsen för samtliga ämnen i årskurs 6 höstterminen 2012. Den varierar och är som högst 100 procent, nämligen i ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, matematik, musik, svenska och teknik. Den lägsta måluppfyllelsen redovisas i ämnet svenska som andraspråk med 42 procent och de tre naturorienterande (NO) ämnena biologi, fysik och kemi där 89 procent av eleverna uppnådde kunskapskraven. Ser man till betygen i årskurs 6 höstterminen 2012 kan noteras att flest F, alltså ej godkända betyg, sattes i NO och i svenska som andraspråk med fyra F vardera. Inte i något ämne sattes betyg högre än C.

Helhetsbedömning

Några av de brister som skrivs fram som förelägganden efter denna regelbundna tillsyn kritiserades redan 2007 i beslutet efter Skolverkets utbildningsinspektion det året (dnr. 53-2006:1439): elever får inte den undervisning i svenska som andraspråk som de har rätt till, åtgärdsprogram har brister och skolans systematiska kvalitetsarbete följer inte lagstiftningen. Att sådana brister inte är ordentligt åtgärdade utan återkommer i en följande tillsyn är anmärkningsvärt och kan sannolikt till stor del tillskrivas problem som hänger samman med en bristfällig kontinuitet i det pedagogiska ledarskapet som präglar Vilboksskolan under de senaste åren. Även en del av de andra brister som leder till förelägganden i detta tillsynsbeslut kan härledas till brister på ledningsnivå, i synnerhet frånvaron av kontinuitet, vilket i sin tur är ett ansvar för huvudmannen att åtgärda. Skolinspektionen bedömer nämligen att det är svårt för en rektor att under ett par månader av ett läsår kunna skapa goda processer och rutiner inom en verksamhet som under flera år saknat kontinuitet och stadga i det pedagogiska ledarskapet. Den tillförordnade rektorn har inte haft tid att skaffa sig kunskap om det inre arbetet i skolan utan prioriterat administrativa och organisatoriska frågor, medan de pedagogiska fått stå tillbaka.

I detta beslut ges förelägganden beträffande själva undervisningen, att elever inte får den undervisning i svenska som andraspråk som de har rätt till och att eleverna i något fall inte får möjligheter att genom olika arbetssätt och arbetsformer utveckla sina kunskaper i linje med ett ämnes kursplan. Betygsättningen i vissa ämnen saknar relevant koppling till syfte och kunskapskrav. Medan svenska som andraspråk uppfattas och undervisas som en stödform och inte som ett eget ämne, saknas däremot stödformen studiehandledning på modersmålet, fast det finns elever som har behov av sådan handledning för att nå målen.

Det brister i ett antal viktiga rutiner där det är uppenbart eller troligt att det är problem i rektorsfunktionen och det dagliga pedagogiska ledarskapet som ligger bakom: alla signaler om kränkande behandling rapporteras inte till huvudmannen, hela betygsskalan tillämpas inte vid betygssättning och betygen från höstterminen 2012 har efter nästan en hel termin inte följts upp eller analyserats.

Tydligast framträder följderna av ett frånvarande eller obefintligt ledarskap när det kommer till det systematiska kvalitetsarbetet. Uppföljning av resultat och fördelning av resurser på enhetsnivå och utifrån resultatanalyser har saknats tidigare och saknas ännu. Dokumentation av systematiskt kvalitetsarbete finns överhuvudtaget inte för innevarande läsår och uppföljning av särskilt stöd har skett informellt, inte systematiskt. Ett tungt ansvar vilar här på huvudmannen att se till att Vilboksskolan får en stabil och långsiktig lösning på problemen

med den pedagogiska ledningen, så att verksamheten kan utvecklas och eleverna garanteras sin rätt till en god utbildning.

Skolinspektionens ingripande

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Olofströms kommun att vidta nedanstående åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast den 15 november 2013 redovisas för Skolinspektionen.

Undervisning och lärande

Bedömning

Olofströms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Undervisning och lärande.

- Se till att undervisningen utgår från och omfattar kursplanen i svenska som andraspråk.
- Lärarna ska svara för att eleverna får pröva olika arbetssätt och arbetsformer.

Motivering

Enligt skolförordningen ska undervisning i svenska som andraspråk, om det behövs, anordnas för elever som har ett annat modersmål än svenska, elever som har svenska som modersmål och som har tagits in från skolor i utlandet och invandrarelever som har svenska som huvudsakligt umgängesspråk med en vårdnadshavare. Rektor beslutar om undervisning i svenska som andraspråk för en elev. Svenska som andraspråk är ett eget ämne som ersätter undervisning i svenska och i läroplanen finns en kursplan för svenska som andraspråk. Enligt skollagen anger läroplanen riktlinjer för utbildningen. Av läroplanen framgår att läraren ska svara för att eleverna får pröva olika arbetssätt och arbetsformer. Av kursplanerna framgår hur olika arbetssätt och arbetsformer bidrar till att eleven når kunskapskraven i ett ämne.

Enligt uppgift från rektor och från olika lärarintervjuer finns på Vilboksskolan elever som är i behov av undervisning i svenska som andraspråk. Det framgår vidare av intervjuer och insända åtgärdsprogram att eleverna ibland får sådan undervisning som en form av stöd, inte som ett eget ämne som då är ett alternativ till undervisningen i svenska. Enligt uppgift från rektor och intervju med elever har undervisningen i musik inte haft vare sig den inriktning eller den utrustning som gett eleverna möjligheter att pröva olika arbetssätt och

arbetsformer och därigenom utveckla sina kunskaper i linje med syfte, centralt innehåll och kunskapskrav i ämnets kursplan.

Rektor ska därför se till att undervisningen utgår från och omfattar kursplanen i ämnet svenska som andraspråk för elever som har rätt till sådan undervisning. Lärarna ska svara för att eleverna får pröva olika arbetssätt och arbetsformer.

Författning

5 kap. 14-15 §§ skolförordningen

1 kap. 11 § skollagen, Lgr 11, Lgrsä11

Lgr 11, 2.3 Övergripande mål och riktlinjer, Elevernas ansvar och inflytande, 3. Kursplaner, Lgrsä11, avsnitt 2.3 och 3

Trygghet och studiero

Bedömning

Olofströms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Trygghet och studiero.

- Se till att ordningsregler utarbetas under medverkan av eleverna och följs upp vid skolan.
- Se till att skolan rapporterar signaler om kränkande behandling till huvudmannen.

Motivering

Enligt skollagen ska skolans ordningsregler utarbetas under medverkan av eleverna och följas upp vid skolan. Enligt skollagen ska skolan och fritidshemmet ha rutiner för hur kränkande behandling ska rapporteras till huvudmannen, så att huvudmannen kan fullgöra sin skyldighet enligt skollagen att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Vilboksskolan har ordningsregler, som enligt rektor och lärare är anslagna i klassrummen. I Vilboksskolans plan mot kränkande behandling sägs att "eleverna kommer under läsåret 2012/2013 att diskutera och besluta kring skolans trivselregler". Enligt intervju med de yngre eleverna är dessa medvetna om att det finns klassrumsregler, som de uppger att de också fått vara med att besluta om. När de gäller de intervjuade äldre eleverna däremot, uppger de samfällt att de inte känner till att det alls skulle finnas några nedskrivna regler på skolan. Samtliga elever i denna intervjugrupp uppger tydligt och klart att

de själva aldrig varit med om att utforma eller följa upp några ordningsregler. Enligt besked från rektorn bekräftas det av lärare att förankringen av ordningsreglerna hos eleverna har varit bristfällig.

Enligt intervju med elevhälsopersonal har det inte skett någon rapportering till huvudmannen av signaler om kränkande behandling under den tid skolan saknat en ordinarie rektor på plats under längre tid, det vill säga under de senaste åren. Rektor uppger att sådan rapportering endast skett i den mån specialpedagogen träffat sina kollegor på andra skolor och en rektor med särskilt ansvar för elevhälsan i kommunen. Rektor själv uppger sig föra vidare till huvudmannen information om svårare kränkningar eller om skolan ser ett mönster i andra kränkningar.

Rektorn ska därför se till att ordningsregler utarbetas under medverkan av eleverna. Rektor ska även se till att det finns rutiner för att anmäla signaler om kränkande behandling till huvudmannen.

Författning

5 kap. 5 § skollagen

6 kap. 10 § första stycket skollagen

Särskilt stöd

Bedömning

Olofströms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Särskilt stöd.

- Se till att skolan ger studiehandledning på modersmålet till elever som har behov av det.
- Se till att beslut fattas om åtgärdsprogram och att åtgärdsprogrammen anger vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

Motivering

Enligt skolförordningen ska elev som har behov av studiehandledning på modersmålet få detta. Enligt skollagen ska rektor se till att beslut fattas om åtgärdsprogram och att åtgärdsprogrammen anger vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

Enligt uppgift från såväl rektorn som de intervjuade lärargrupperna finns det på Vilboksskolan elever som har behov av studiehandledning på modersmålet utan att detta behov är tillgodosett. I ett av de till Skolinspektionen insända exemplen på åtgärdsprogram framgår att eleven riskerar att inte nå målen i

bland annat samhällsorienterande ämnen, eftersom eleven är nyinflyttad och har bristande kunskaper i svenska språket. Elevens behov är alltså framskrivna på ett sådant sätt att det framgår att ett särskilt stöd i form av studiehandledning på modersmålet hade varit en rimlig och sannolikt framgångsrik åtgärd, som dock inte erbjuds. I ett kompletterande mejlsvar från rektorn sägs, i en kommentar till insänt exempel på åtgärdsprogram, att "brister i det svenska språket står i vägen för alla ämnen". Även denna utsaga tydliggör att det finns elever på Vilboksskolan som inte har den kunskapsutveckling som hade varit möjlig i en del ämnen, om de hade erbjudits studiehandledning på modersmålet.

Det finns brister i de åtgärdsprogram som sändes in till Skolinspektionen inför eller i samband med tillsynen. Elevens behov är i flera fall otydligt beskrivna och relaterar inte till de kunskapskrav eller andra läroplansmål som eleven riskerar att inte uppnå. Även åtgärder är i flera fall otydligt formulerade med oklar koppling till beskrivna behov och mål. Flera åtgärdsprogram saknar uppgifter om hur de ska utvärderas. I något fall framgår det av åtgärdsprogrammet att det förlängts till att gälla från slutet av en vårtermin till slutet av påföljande hösttermin, trots att åtgärder enligt utvärderingen inte haft avsedda effekter. Enligt rektorn sker uppföljningen av stödinsatser informellt och utan systematik.

Elever som har behov av studiehandledning på modersmålet ska få detta stöd. Rektorn ska vidare se till att beslut fattas om åtgärdsprogram och att åtgärdsprogrammen anger vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärder ska följas upp och utvärderas.

Författning

5 kap. 4 § skolförordningen

3 kap. 9 § skollagen

Bedömning och betygssättning

Bedömning

Olofströms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Bedömning och betygssättning.

- Se till att lärarna vid bedömning och betygssättning utnyttjar all tillgänglig information om elevernas kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskraven/kraven i kursplanen och gör en allsidig bedömning av dessa kunskaper.

Motivering

Enligt skolförfattningarna ska lärarna vid bedömning och betygssättning utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskraven i kursplanen och göra en allsidig bedömning av dessa kunskaper.

I intervju med elever och med rektorn framkommer att betygssättningen av elevers kunskaper i vissa ämnen höstterminen 2012 i årskurs 6 inte skett i relation till de nationella kunskapskraven. Elever ger exempel på hur betyg satts i ett ämne på uppenbart andra grunder än kursplanens kunskapskrav. Detta bekräftas indirekt av rektorn som uppger att såväl utrustning som lärar-kompetens brustit när det kommit till att ge eleverna möjlighet att visa sina kunskaper. I betygssättningen av ämnet ifråga har endast betygsstegen E och D kommit till användning och på hela skolan har inget enda betyg högre än C satts i något ämne. Rektorn är medveten om att hela betygsskalan ska användas vid varje betygssättningsstillfälle men anger som sin uppfattning att lärarna varit försiktiga. Lärarna uppger själva i intervju att de varit osäkra på nivåerna och därför inte använt de båda högsta betygsstegen.

Mot bakgrund av ovanstående ska vid bedömning och betygssättning utnyttjas all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskraven i kursplanen.

Författning

Lgr 11, 2.7 Övergripande mål och riktlinjer, Bedömning och betyg, Lgrsä11, avsnitt 2.7

Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen**Bedömning**

Olofströms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen.

- Rektorn ska se till att det dagliga arbetet är inriktat mot elevernas utveckling och lärande och mot att de nationella målen uppfylls.
- Rektorn ska ha god kunskap om det inre arbetet i skolan samt särskilt verka för att utbildningen planeras och utvecklas med inriktning att uppfylla de nationella målen för utbildningen.
- Rektorn ska ansvara för att det bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete som består i planering, uppföljning och utveckling av utbildningen.
- Rektorn ska ta ansvar för att kvalitetsarbetet är dokumenterat.

Motivering

Enligt skollagen ska det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ledas och samordnas av en rektor, som särskilt ska verka för att utbildningen utvecklas. Enligt läroplanen ansvarar rektorn för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektor har ansvaret för skolans resultat och för att dessa följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven. Enligt skollagen ansvarar rektorn för att utbildningen vid en skolenhet planeras, följs upp och utvecklas. Det systematiska kvalitetsarbetet ska dokumenteras.

Enligt samstämmiga uppgifter från rektorn, intervjuade lärare och elevhälsopersonal har ett flertal byten på rektorsposten under de senaste åren lett till brist på kontinuitet i det pedagogiska ledarskapet, vilket i sin tur orsakat brister inom en rad olika områden. Under innevarande läsår har tre olika personer i tur och ordning tjänstgjort som rektor på skolan. Den vid tillsynen tjänstgörande rektorn tillträdde i mitten av mars för återstoden av innevarande termin och en ny ordinarie rektor planeras tillträda befattningen inför höstterminen 2013. Intervjuade lärare uppger att det periodvis helt saknats rektor på skolan, eller så har de inte känt till vem som varit rektor och därför i akuta ärenden tagit kontakt direkt med skolchefen i stället. I intervjuerna med rektor, lärare och elevhälsopersonal beskrivs vidare hur uppföljning av utbildningen försumrats och hur enhetens utvecklingsarbete har gått i stå som en följd av bristen på kontinuerlig ledning. I en lärarintervju uttrycks det som att "vi har de senaste två och ett halvt åren suttit i en båt utan styrning". Uppföljning av resultat och fördelning av resurser på enhetsnivå och utifrån resultatenalys har saknats och saknas ännu, enligt rektorn, lärarna och elevhälsoteamet. Betygen från höstterminen 2013 har inte följts upp eller analyserats och någon dokumentation av systematiskt kvalitetsarbete finns överhuvudtaget inte för innevarande läsår. Rektor har uppfattningen att skolan har gott om resurser men att kontrollen av hur de används i undervisningen är bristfällig. Uppföljningen av särskilt stöd har till exempel, som redan nämnts ovan under bedömningsområdet Särskilt stöd, skett informellt, inte systematiskt. Rektor har, enligt både egen uppgift och enligt lärarna, inte haft tid att skaffa sig kunskap om det inre arbetet i skolan utan prioriterat administrativa och organisatoriska frågor, medan de pedagogiska fått stå tillbaka.

Skolinspektionen bedömer att dessa brister inom det pedagogiska ledarskapet och utvecklingen av utbildningen till övervägande haft sin grund i bristande kontinuitet. Det är svårt att se hur en rektor under ett par månader av ett läsår ska kunna rätta upp eller skapa goda processer och rutiner inom en verksamhet som under längre tid saknat kontinuitet i ledarskapet. Såväl huvudman som rektor ska därför se till att det dagliga arbetet vid Vilboksskolan är inriktat mot elevernas utveckling och lärande och mot att de nationella målen uppfylls.

Rektorn ska ha god kunskap om det inre arbetet i skolan och fritidshemmet samt särskilt verka för att utbildningen planeras och utvecklas med inriktning att uppfylla de nationella målen för utbildningen.

Rektorn ska ansvara för att det bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete som består i planering, uppföljning och utveckling av utbildningen. Rektorn ska även ta ansvar för att kvalitetsarbetet är dokumenterat.

Författning

4 kap. 5 § skollagen, Lgr 11, 2.8 Övergripande mål och riktlinjer, Rektorns ansvar, Lgrsä11, avsnitt 2.8

2 kap. 9 § första stycket, 4 kap. 4, 5 §§ skollagen, Lgr 11, 2.8 Övergripande mål och riktlinjer, Rektorns ansvar, Lgrsä11, avsnitt 2.8

4 kap. 4 § första stycket skollagen

4 kap. 6 § skollagen

I ärendets slutliga handläggning har deltagit utredare Peter Säaw och utredare Annika Mullaart Ed.

På Skolinspektionens vägnar

Lotta Kårlind
Enhetschef

Dan Collberg
Utredare/Föredragande

Bilaga:

Bilaga 1 Allmänt om tillsynen

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför regelbundet tillsyn i alla kommuner för att granska skolväsendet. Tillsyn genomförs samtidigt i de fristående skolor som finns i kommunen.

Vid tillsynen tar Skolinspektionen ställning till i vad mån verksamheten ger förutsättningar för barn, ungdomar och vuxenstuderande att nå de nationella målen och bedömer om huvudmännen uppfyller de krav som författningarna ställer på verksamheten. Tillsynen fokuserar på sådana faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevernas möjligheter att uppnå kunskapsmålen. Förutom att Skolinspektionen bedömer måluppfyllelsen inriktas tillsynen mot tre huvudområden: **Elevernas utveckling mot målen, ledning och utveckling av utbildningen samt enskild elevs rätt.**

Varje skola får efter besöket ett beslut där iakttagelser och bedömningar som rör den granskade skolan redovisas. För offentliga huvudmän sammanställs iakttagelser och bedömningar, som rör huvudmannens ansvar för utbildningsverksamheten i kommunen, i ett beslut (kommunbeslut). Kommunens förskoleverksamhet och verksamheten vid fritidshemmen redovisas i var sitt sammanfattande beslut. Fritidshem vid fristående skolor inspekteras i anslutning till tillsynen av den fristående grundskolan. Skolinspektionen ger alltid huvudmännen möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på sakuppgifter i besluten.

Skolinspektionens granskning avser emellertid inte att ge en heltäckande bild av tillståndet i skolväsendet utan i vilken utsträckning huvudmannen, vid det aktuella granskningstillfället, avviker från de krav och förväntningar som uttrycks i skollag, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet, inom de granskade områdena. Beskrivningarna och bedömningarna i besluten grundas på de dokument som huvudman och skolor lämnat samt på de iakttagelser och intervjuer som genomförts vid besök i verksamheten. Även annan information från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts. Skolinspektionen använder olika tillsynsmetoder vilket innebär att besöken vid skolor och verksamheter kan variera avseende såväl omfattningen som av vilka grupper som intervjuas. Vid kommunala förskolor och fritidshem grundar sig inspektionen i huvudsak på intervjuer med personal, föräldrar och ledning.

För den offentliga verksamheten kompletteras alla beslut med en muntlig återrapportering av inspektörerna till företrädare för huvudmannen.

Inom de områden där Skolinspektionen bedömt att det finns brister har huvudman och rektor eller förskolechef ett ansvar för att åtgärder vidtas.

Med anledning av tillsynen ska huvudmannen till Skolinspektionen redovisa vilka åtgärder som har vidtagits i verksamheterna inom den tid och i den ordning som anges i beslutet.

Ytterligare information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats (www.skolinspektionen.se/Tillsyn).